De ce ne place atât de mult „Saint Valentines"?

Sărbătorile tradiţionale sunt zâmbetul unui popor. E destul să nimereşti la una din ele ca să afli, fără cuvinte, o istorie de secole, uneori de milenii. La noi, la români, una din aceste sărbători a devenit „Saint Valentines".

Această sărbătoare, fără îndoială, are în ea o putere uluitoare. Deşi românii au aflat de existenţa ei de puţină vreme, iar mulţi încă mai învaţă să-i pronunţe denumirea corect, totuşi ea a devenit foarte populară, stârnind mai multă vervă şi pregătiri decât sărbătorile deja învechite, cum sunt Crăciunul şi Paştele.

Trebuie să fie un mister la mijloc, pentru că altfel e greu de explicat ceea ce s-a petrecut în România anul acesta. Cum un popor cu o istorie atât de îndelungată, cu tradiţii sărbătoreşti şi folclorice cum puţine popoare mai sunt pe lume, a uitat într-un an totul şi a rămas cu această sărbătoare străină?

Este, într-adevăr, un rebus psihologic, să explici cum tineri care nu au citit niciodată viaţa unui Sfânt arată atâta entuziasm faţă de acest „Saint Valentines".

Cultul Sfinţilor a fost întotdeauna un prilej de poticneală în calea spre biserică, deoarece oamenii de regulă nu pot accepta să se închine în faţa unui alt om. Protestanţii găsesc în acest cult al nostru dovada cea mai bună că suntem idolatri, căci dăm oamenilor cinstea cuvenită „unui singur Dumnezeu". 1 Timotei 1, 17 Ateiştii văd în cultul Sfinţilor un semn de alienare, o metodă de a supune şi a complexa pe om prin contrapunerea unui ideal inventat şi irealizabil. Chiar şi printre ortodocşi există mulţi care încă nu şi-au rezolvat această problemă: cum să se închine în faţa unui simplu om, nu e mai bine să se închine direct lui Dumnezeu? 1

Într-un cuvânt, de la reforma lui Luther în 1517 şi până astăzi preoţii şi credincioşii ortodocşi (şi catolici) apără cu multă dificultate credinţa în Sfinţi. Mulţi credincioşi ai Bisericii noastre au trecut la protestantism anume pentru că nu şi-au putut rezolva acest conflict de conştiinţă: cum aşa, în Biblie scrie să nu te închini, iar eu mă închin? 2 Deci, până şi cei care, vorba vine, cred în Dumnezeu, vedem că refuză cinstirea Sfinţilor. Şi când colo, după câteva reclame cu inimioare la PRO TV milioane de tineri îmbrăţişează cultul Sfinţilor, cei mai mulţi

chiar înainte de a crede în Dumnezeu! Acest PRO TV a „convertit" în câteva zile mai multă lume decât Hristos în timpul vieţii Sale pământeşti! Numai acest fapt trebuie să ne pună pe gânduri în ce priveşte calitatea acestui mod de sărbătorire a Sfinţilor.

Este, într-adevăr, un mister, misterul iraţionalităţii dezlănţuite al beţiilor dionisiace înveşmântat în numele unui mucenic al lui Hristos. Mi se pare interesant de discutat în jurul acestei asocieri paradoxale. Prin ea am putea arunca un con de lumină asupra multor din ciudăţeniile vieţii noastre, dar mai ales, ceea ce este şi mai neplăcut, să ne convingem de existenţa unor realităţi în care, de alt fel, nu prea credem.

Deja este o banalitate a spune că nu există oameni necredincioşi, ci există doar religii nesuferite. Altfel cum unii oameni care nu s-au rugat niciodată la Sf. Nicolae, îl cinstesc sărbătoreşte pe Santa Claus în varianta lui americană? Cum cei care nu cred în Evanghelie se adună cu flămânzenie în faţa televizoarelor ca să vadă „Ultimele ispite ale lui Hristos" de Scorsese? Da, un astfel de „Hristos" se prea poate să fi existat, n-avem nimic de zis, ne convine. Însă varianta Lui bisericească e cam ireală, e chiar depresivă. Îi preferăm pe Afrodita şi Dyonisos.

Oamenii nu rabdă un Dumnezeu care să se amestece în viaţa lor. Ei cred că ceva poate să existe, însă ceea ce există trebuie să se încadreze în câmpul lor de cunoaştere şi, mai ales, în câmpul preferinţelor şi al preocupărilor lor. Nietzsche, care declara cu seninătate că el este antihristul, nu lepăda niciodată de pe limbă numele lui Dyonisos şi Zaratustra. Însă faptul de a nu recunoaşte existenţa lui Dumnezeu nu-L poate face pe Dumnezeu să dispară din Univers, chiar şi numai pentru că sunt unii care îl roagă să rămână.

Şi Zaratustra al lui Nietzsche, şi Hyperion al romanticilor, şi alte asemenea zeităţi nu sunt decât proiecţii ale minţii omeneşti. Niciunul dintre ei n-a existat, e chiar uimitoare absenţa argumentelor care să apere originea lor. Această problemă nici nu apare în cazul lor, chiar ateiştii folosesc cu seninătate numele acestor zei pentru a-şi ilustra ideile, arătând că nici prezenţa lor nu-i stânjeneşte şi nici absenţa lor nu i-ar împiedica să recurgă la autoritatea lor. Important, în cazul lor, nu este faptul că există, ci doar ceea ce exprimă. Toţi aceşti zei sunt întruchipări ale patimilor sau ale spaimelor omeneşti. Ei pot fi atât zei „originali", cât şi oameni muritori, îngeri, Sfinţi şi chiar să poarte

numele lui Hristos, dar investiţi cu calităţi pe placul celor care recurg la ei, cum vom vedea că este şi cazul acestui „Saint Valentines”, care nu poate fi Sfântul Valentin cel adevărat.

Modă de a-şi construi zei după poftele lor a apărut la greci, mai exact odată cu Homer. Acesta e cel care a curăţat lumea greacă de zeii amorfi, zoomorfi sau monstruoşi, a populat-o cu oameni „divini” şi cu zei asemănători oamenilor. Pentru aceasta el poate fi considerat marele reformator religios al Greciei.3 Dr. Bowra observă că „acest sistem complet antropomorfic nu are, desigur, nicio legătură cu adevărata religie sau cu moralitatea. Zeii lui sunt o invenţie încântătoare şi hazlie a poeţilor”.4

Religia greacă este prima religie europeană, în sensul atitudinii, o religie nonconformistă. Pentru grecii antici, nu Dumnezeu creasе lumea, ci lumea este cea care i-a zămislit pe zei. Este, cumva, prima treaptă spre ateismul ştiinţific al sovieticilor. Zeii provin din ordinea impersonală şi indiferentă, care este deasupra lor. Ea le dă zeilor fiinţa, figura şi puterile. Însuşi Zeus, conducătorul clanului ceresc, este un zeu minor, care şi-a cucerit postul în urma unor lupte, să spunem drept, nu chiar oneste. La rândul lor, aceşti zei, deşi au unele particularităţi distincte, care le-au fost atribuite tot de oameni, sunt totuşi destul de instabili, astfel încât îşi pot încălca cu uşurinţă propriile caracteristici.

Pentru greci, binele săvârşit pe pământ nu era răsplătit şi răul nu era pedepsit. Pe toţi îi aşteptau beznele subpământene ale Hadesului. Ahile, căruia Ulise reuşeşte să-i evoce fantoma, declară că i-ar plăcea să fie mai degrabă, pe pământ, sclavul unui om sărac, „decât să domnească peste toată împărăţia morţilor”.5

Astfel timoraţi, grecilor nu le mai rămâne decât un singur ideal: să trăieşti total, dar nobil, *în prezent*. Aceasta este lecţia lui Homer. E vorba deci de a profita de tot ceea ce poate da *prezentul*: tinereţe, sănătate, bucurii fizice sau prilejuri de a ne ilustra virtuţile. Desigur, acest ideal, apărut din disperare, va cunoaşte modificări, dar conştiinţa limitelor predestinate şi a fragilităţii existenţei nu s-a şters niciodată. „Deoarece zeii l-au obligat să nu treacă dincolo de limitele sale, omul a sfârşit prin a realiza *perfecţiunea* şi plecând de aici, *sacralitatea condiţiei umane*”.6

Altfel spus, grecul ajunge să atribuie sens religios *bucuriei de a trăi*. El atribuie valoare sacramentală experienţei erotice şi frumuseţii

corpului uman, vede funcţia religioasă a oricărei petreceri colective – procesiuni, jocuri, dansuri, cântece, competiţii sportive, spectacole, banchete etc. Sensul religios al *perfecţiunii corpului uman* – frumuseţea fizică, armonia mişcărilor, calmul, seninătatea – a inspirat canonul artistic grecesc.[7] „Caracterul lumesc şi naturaleţea atât de criticate la religia greacă pot fi regăsite şi în artele plastice la vechii greci. Şi aici deosebirea faţă de arta orientală e imensă. În locul elementului monstruos apare cel organic, în locul elementului încărcat de semnificaţii şi dedesubturi se impune ceea ce – de la greci încoace – obişnuim să numim formă naturală”.[8] Totuşi, această formă trebuie să degajeze şi să sugereze elementul divin, eternitatea.

Iată, în câteva cuvinte, răspunsul la întrebarea unui preot ucrainean, un bărbătoi mătăhălos cu voce groasă, pe care l-am cunoscut în iarna trecută la Moscova. Acesta îşi povestea cu simplitate necazul pe care îl avea din cauza felului în care sărbătoresc ucrainenii ziua lui Ioan Botezătorul – „Ivan Cupală”. Părintele, autoritar din fire, se revolta că primarul oraşului a investit bani în reînnoirea acestei „sărbători tradiţionale ucraineşti”, cu toate că ar fi fost normal să se bucure de sprijinul autorităţilor laice. Când s-a mai văzut ca primarii comunişti să investească în sărbătorirea lui Ioan Botezătorul?

Numai că problema era puţin alta: ucrainenii au un fel al lor de a-l sărbători pe cel mai mare ascet al tuturor timpurilor. Această zi echivalează cu ziua Afroditei, sau „ziua dragostei” la nemţi, numai că se cheamă „Ivan Cupală”. Adică anume în această zi ucrainencele au voie să-şi înşele bărbaţii, „fără supărare”.

De unde acest amestec de sete dezlănţuită de păcat şi sfinţenie?

Noi am înţepenit în păcat, în moarte şi în frică. Însă atmosfera sărbătorească pe care am trăit-o în Adam în rai persistă în subconştientul fiecăruia. Persistă şi tendinţa obsedantă de a face binele cu orice preţ. Nevoia noastră de a face binele e atât de mare, încât, după ce aflăm lucruri eronat înţelese despre Dumnezeu, cum ar fi pedeapsa cu potopul, izgonirea din rai, ne revoltăm şi vrem să înlocuim „răul” lui Dumnezeu cu „binele” nostru.[9] Ne revoltăm împotriva lui Hristos pentru că l-a lăsat pe Iuda să se spânzure, deşi ştia că aceasta va face, [10] ne revoltăm pentru că l-a dat afară pe săracul care nu avea haină de nuntă.[11] Această atitudine faţă de Dumnezeu este atitudinea Evei după ce a stat de vorbă cu diavolul.

Dacă cineva nu crede că Dumnezeu există şi că Biblia este adevărată, cel puţin poate să se convingă că Biblia este o carte despre dânsul şi că el este Adam întru toate.

Oamenii se îndepărtează de Dumnezeu pentru că ajung la concluzia că Dumnezeu le vrea răul, că i-a făcut ca pe nişte robi ai Săi, de care ascunde tot ce e mai bun. Un astfel de Dumnezeu absurd, Care, pe de o parte, zice că e bun, iar pe de alta îşi maltratează făpturile, nu poate să existe. În om se răscoală condiţia lui de conducător, care este în el dintru început, după chipul lui Dumnezeu.

Dar ce avem noi cu Dumnezeu, noi pur şi simplu nu credem că El există şi gata. Spune-mi, dar, atunci de ce sărbătorim „St. Valentines”? Dar „Santa Claus”? Dar „Ivan Cupală”? Pentru că ei sunt buni, sunt mai „de viaţă”! Dacă s-ar sărbători toţi Sfinţii aşa, n-ar mai fi oameni care să nu umble la biserică, dar aşa, cu posturile voastre, voi împiedicaţi oamenii să vină la Dumnezeu. Ce rost mai are o religie care în loc să se îndrepte spre oameni, se îndepărtează de la ei? Degrabă n-o să rămână nimeni în Biserică, cel puţin tinerii nu pot să accepte o credinţă neguroasă ca a voastră, o credinţă pentru babe şi moşi impotenţi. De ce nu faceţi şi voi ca indienii şi chinezii, puţină yoga, puţină kama-sutra şi ar fi bisericile pline! Că doar Dumnezeu a lăsat dragostea nu ca să ne călugărim, ci ca să o trăim!...

Cam aşa arată discursul remixat pe care diavolul l-a şoptit Evei în rai. De ce eşti proastă, Eva, ai atâta putere, stăpâneşti peste animale şi peste stihii, nu-ţi închipui că ai putea să stăpâneşti şi fără să ai asupra ta tot timpul controlul lui Dumnezeu? Oricum, El ascunde de voi un mare secret, de fapt El se teme că dacă o să mâncaţi din acest pom, o să stăpâniţi şi peste El, de asta nici nu vă lasă. Tu însă nu fi proastă, mănâncă din el, învinge-L pe Acest răufăcător invidios care nu vă lasă să vă bucuraţi cu adevărat de viaţă!

Eva a simţit în sine grandoarea „misiunii” la care a fost chemată. Ea îşi adună forţele şi „Îl înfruntă” pe Dumnezeu. Sf. Efrem Sirul spune că ea a trăit atunci plăcerea monstruoasă pe care o are fiecare când săvârşeşte un păcat mare. Ea a simţit plăcerea biruitorului! Acea *fericire, care nu este altceva decât plăcerea în faţa unui obstacol învins*.12 În această stare a alergat ea la Adam, pentru a se lăuda cu ce făcuse: „Poftim, Adam! Tu nu ai avut putere să o faci, dar eu, uite la mine, am făcut-o! Ţii minte acea poruncă pe care ne-a dat-o

Dumnezeu? Ei, uite că eu am călcat-o şi nu numai că nu am murit, ci am căpătat putere asupra tuturor! Poţi să mănânci şi tu dacă vrei, eu îţi permit.

Eva a alergat la Adam ca o regină. Ea era convinsă că a devenit mai mare decât Adam, căci îl înfruntase pe însuşi Dumnezeu. De aceea Dumnezeu a şi pedepsit-o supunând-o bărbatului său pentru totdeauna. Facere 3, 16

Primii oameni au simţit atunci euforia pe care o are fiecare după săvârşirea păcatului, acel mister care insuflă putere şi stăpânire asupra tainelor Dumnezeieşti. Din cauza acestei euforii omul nu realizează adevărata sa stare, ca un lup care linge în înfierbânţială o lamă de cuţit înmuiată în sânge, ascunsă în zăpadă. Aşa cum lupul, după ce a lins sângele îngheţat ajunge la lamă şi, tăindu-şi limba, începe a-şi mânca propriul sânge până moare, aşa şi omul cuprins de fierbinţeala păcatului se omoară singur, bându-şi sângele vieţii celei veşnice pentru totdeauna.

Justificarea păcatului este o trăsătură fundamentală a oamenilor, indiferent de religia şi cultura de care aparţin. Greutatea cu care apasă păcatul în subconștientul nostru alt fel devine insuportabilă. Omul realizează că plăcerea atât de mare pe care o procură cu mijloace atât de mici este o taină insondabilă şi că el pătrunde într-un spaţiu care nu îi aparţine. Omul fură şi de aceea are nevoie de un cearşaf de falsă dreptate sub care să se ascundă, pentru a trece cu bine câmpul înzăpezit al moralităţii. Nimeni nu poate săvârşi răul în numele răului, această idee este străină firii omeneşti. Până şi Hitler era convins că face un serviciu omenirii şi istoriei, nu mai vorbesc de Nietzsche, care era obsedat de ideea purificării speciei umane. Omul simte o nevoie inexplicabilă de a face binele. Aflându-mă mai des, poate, decât alţi oameni printre puşcăriaşi, deoarece slujesc uneori în penitenciarul din Bender (Tighina), zic că am stat de vorbă cu ucigaşi şi criminali de primă mână. Trebuie să zic că încă nu am auzit pe niciunul să spună că a nimerit în puşcărie pe dreptate, toţi au vrut să facă binele, dacă au omorât, au omorât pe dreptate, dacă şi-au tăiat amanta, ea a căutat-o, dacă au furat ceva, bine au făcut, căci Dumnezeu a pedepsit prin ei nedreptatea bogatului.

Omul sau evită ceea ce ştie el că este păcat, sau dă o interpretare proprie păcatului, care îl absolvă de orice vină. De aceea, marea

majoritate a oamenilor se consideră „nepăcătoşi". Există însă o crimă pe care o face toată lumea. Crima aceasta este desfrânarea. Şi deşi ea este un lucru comun și aproape inevitabil, nu este deloc mai prejos în gravitate decât uciderea, ba chiar, o pot arăta cu uşurinţă, e mult mai mare decât uciderea, pentru că din ea, ca dintr-o matroşcă rusească, ies la nesfârşit trupurile sfârtecate ale celor nenăscuţi. Cred că nici într-un război nu au murit atâţia oameni câţi mor anual ucişi de medicii ginecologi. Pentru a acoperi un păcat atât de mare, oamenii au creat mitul cuplului fericit. Dar despre ce vorbesc, căci cuplul fericit este dincolo de orice păcat. Păcatul este o invenţie a oamenilor neputincioşi, a celor care nu au cunoscut adevărata dragoste. Oamenii care se iubesc cu adevărat îşi sunt lor înşişi şi Dumnezeu şi păcat, căci dragostea îi înalţă până la culmile olimpiene ale spiritului omenesc, plasându-i *dincolo de binele şi răul* nietzschian.

Oamenii au simţit dintotdeauna nevoia să dea faptelor lor un caracter universal şi nobil, mai ales caracterele tari şi energice, cum sunt tinerii. Pentru că universul spiritual la această vârstă e suficient de restrâns, tânărul atribuie conţinut metafizic tuturor sentimentelor şi chiar senzaţiilor mai puternice. Era şi mai firesc să fie aşa într-o lume în care tarabele cu cărţi despre meditaţie şi descoperiri din Tibet sunt mai numeroase decât tonomatele de apă gazoasă din oraşele sovietice. Unii găsesc că e foarte „tare" să ai bască şi skateboard, alţii se laudă cu brichete. Însă acestea reprezintă cazuri particulare, cel mult grupuri, dar nu pot fi generalizate. Aceste ocupaţii rămân în zona minorului chiar şi în mintea tânărului. Ele nu stau în firea noastră, adică ele au pătruns artificial în viaţa noastră, de aceea ne putem lipsi de ele foarte uşor odată cu vârsta. Dincolo de acestea însă există ceva de care nimeni nu se poate lipsi, acel ceva este dragostea, care în mintea tânărului o reprezintă ideea cuplului fericit. Orice obstacol în calea realizării acestui cuplu este vrednic de dispreţ. Obstacolul cel mai mare însă este morala creştină şi părinţii. Tânărul îndrăgostit se trezeşte dintr-odată atacat, pe de o parte, de Dumnezeu şi pe de alta, de propriii părinţi. El rămâne, ce dureros, fără origini.

Tradiţia catolică a rezolvat genial acest conflict, inventând această sărbătoare a Sfântului Valentin. Tânărul nu numai că este încurajat să aibă o „prietenă", ci dobândeşte şi binecuvântarea Bisericii, adică a lui Dumnezeu, prin care se împacă şi cu părinţii, cu

istoria. El nu numai că îşi păstrează ceea ce a avut, ci dobândeşte şi ceea ce nu avea. E un fel de a împăca oaia cu lupul.

O astfel de „împăcare” nu a existat niciodată în Biserica de Răsărit, ea nu există nici în Evanghelie. Singura nuntă descrisă în Noul Testament, nunta din Cana Galileei, la care Hristos săvârşeşte prima din minunile Sale, preschimbarea apei în vin, are un deznodământ foarte curios – mirele, Simon Canaanitul, Matei 10, 4 îşi va lăsa mireasa și va deveni unul din cei doisprezece Apostoli, ca să moară în cele din urmă ca mucenic în oraşul Snanir, din Persia, răstignit după chipul lui Hristos.13

După divizarea de la 1054, Biserica Romană era firesc să aibă complexul unei false instituţii, care avea nevoie să se convingă pe sine şi pe alţii de corectitudinea actului dezbinării la care a recurs. Deoarece virtuţile morale sunt mai greu de cultivat, catolicii îşi motivează şi până astăzi legitimitatea prin cantitatea enoriaşilor. După ce au eşuat în încercarea de a impune Evanghelia cu forţa, prin metodele cele mai diverse, începând de la răfuielile inchizitoriale şi impunerea mărturisirii anuale obligatorii şi până la speculaţiile psihologice în jurul apocalipsei din vremea bântuielii ciumei, catolicii cad în extrema unui liberalism exagerat. Această nouă politică a clerului catolic cunoaşte apogeul în secolul XVII, prin ceea ce au însemnat aşa-numiţii cazuişti laxişti. Istoricul şi sociologul francez, Jean Delumeau, care a consacrat mai multe lucrări studiului evului mediu, surprinde această perioadă în cartea sa *Mărturisirea şi iertarea*.15 Încă de pe atunci, confesorii catolici au sesizat conflictul dintre morala apostolică şi cerinţele vremii. Rigoarea creştină, dacă ar fi fost să o respecţi, ameninţa să lase bisericile goale. Speculând pe ideea dezvoltării şi modernităţii, laxiştii recurg la un cod de norme morale foarte stranii, care au stârnit revolta contemporanilor, printre care şi Pascal. Discursurile patetice ale unor atare „teologi” sunt, fără îndoială, caricaturale: *Cazurile vremii cer autori ai vremii*. *Remarcabil doctor va fi criticul acesta dacă va putea rezolva prin sfântul Augustin toate nelămuririle ivite în materie de simonie*, 16 *anomalii*, *interdicţii*; *şi dacă va putea încheia toate contractele pe baza principiilor sfinţilor Grigore din Nyssa sau din Nazianz*.17 În acelaşi spirit, Louis Abelly, episcop de Rodez pentru câtva timp, se întreabă retoric: *De pildă*, *în ce carte a Părinţilor am putea găsi un tratat al restituirilor unde să fie*

incluse sfaturi pentru a descoperi nedreptăţile secrete care se comit în procese, fraudele şi înşelăciunile întâlnite în vânzări şi cumpărări, tertipurile în încheierea contractelor, destinate să acopere cămătăria. La fel, în ce carte a Părinţilor vom găsi rezolvări ale dificultăţilor ce apar zi de zi în chestiuni legate de profit, de simulări pentru autorizarea simoniilor şi de alte asemenea subiecte, care constituie cea mai mare parte din ceea ce conţin cărţile cazuiştilor, a căror cunoaştere este absolut necesară unui confesor.18

Se înţelege că astfel de sfaturi nu se conţin nici în Evanghelii şi nici în Epistolele apostolice, ceea ce curmă mult din autoritatea Sf. Scripturi, dacă urmăm logica laxistă. Pascal ironiza acest fel straniu de a înţelege morala creştină: *În chestiune de morală, noii cazuişti sunt preferabili vechilor Părinţi, măcar că au fost mai aproape de apostoli*.19 Dar motivul pentru care am enumerat aceste picante enormităţi, era acela de a ajunge la concepţiile cazuiste despre sexualitate şi graniţele între păcatul de moarte şi păcatul venial20 pe care le stabilesc aceştia. Iată câteva din „canoanele" care au „menţinut" în biserică pe tinerii catolici:

Este probabilă opinia potrivit căreia este doar păcat venial în îmbrăţişarea dată din cauza desfătării trupeşti şi senzuale care se naşte din sărut, fără primejdie de consimţământ ulterior şi de poluţie [ejaculare] – 1666.

Actul căsătoriei îndeplinit exclusiv pentru plăcere nu ar putea constitui câtuşi de puţin o greşeală, nici măcar venială – 1679.

Este permisă provocarea avortului înainte ca fetusul să fie însufleţit21 *pentru a evita moartea sau dezonoarea unei tinere – 1679*.

Poluţia [masturbaţia] nu este interzisă de dreptul natural. De aceea, dacă Dumnezeu n-ar fi interzis-o, ea ar fi uneori bună; câteodată ar fi chiar obligatorie cu riscul păcatului de moarte – 1679.22

Nimic deosebit, o simplă aşchie din trunchiul uriaş al spiritualităţii romano-catolice. Dacă vom arunca o privire asupra trăirii mistice a unor sfinţi catolici, vom înţelege uşor originea unor astfel de concepţii lejere despre sexualitate.

Iată câteva mostre preţioase spicuite de părintele Andrei Kuraev, un reputat teolog rus contemporan: 23 „Unele stări spirituale la „sfinţii" romano-catolici sunt atât de sensibile, încât ne fac să ne îndoim serios de curăţia lor. Iată un exemplu foarte caracteristic

pentru Tereza de Avilla: „Adeseori Hristos îmi spune: „De acum Eu sunt al tău şi tu a mea”. Aceste mângâieri ale Dumnezeului meu mă fac să mă ruşinez nespus. În ele simt şi durere şi desfătare, împreună. Aceasta este o rană prea dulce (...). Eu am văzut un înger care ţinea în mână o suliţă lungă de aur cu vârf de fier pe care ardea o mică limbă de foc. Acest înger, din când în când îmi înfigea suliţa în inimă şi în alte organe ale trupului meu. Iar când o trăgea înapoi, atunci mi se părea că mi se scoate afară tot lăuntrul meu. Durerea din cauza acestor răni a fost atât de puternică încât eu gemeam, dar şi desfătarea a fost atât de mare încât nu puteam să-mi doresc să înceteze vreodată această stare. Cu cât mai adânc intra în mine suliţa, cu atât mai mult creştea durerea, dar şi desfătarea devenea mai puternică, mai dulce”.24

În delirul Terezei putem observa o doză substanţială de masochism (o autoflagelare, dacă nu trupească, cel puţin spirituală, care a făcut carieră la catolici) – setea deconştientizată de moarte a fetei nesatisfăcute. „Iată duhul Mântuitorului Iisus. El s-a împrăştiat şi asupra Terezei, neprihănita Lui soţie. Căci şi ea vrea să sufere ori să moară; iubirea ei nu îngăduie ca vreo cauză anume să-i întârzie moartea, în afară de aceea care a amânat şi moartea Mântuitorului”.25 „Când Tereza se roagă aşa: „Să sufăr ori să mor”, e ca şi cum ar zice: „Vreau să fiu cu Iisus Hristos, cu orice preţ. Dacă nu mi-a îngăduit încă să-L însoţesc în slava Sa, măcar îl voi urma în chinurile Sale, pentru că, neavând bucuria să-L contemplu aşezat pe tron, să am măcar mângâierea de a-L îmbrăţişa răstignit pe cruce”.26

Aici ar trebui să observăm orgoliul cu care femeia Tereza „se cere” să fie „soaţă” (nu logodnică!) a lui Hristos. În cazul Terezei asistăm la un şantaj mistic – Tereza parcă I-ar spune lui Hristos: „iubeşte-mă, dacă nu, mor!”. Este ameninţarea fetei de pe streaşina balconului.

O altă „sfântă”, fericita Angela (anul morţii 1309) şi-a dorit şi ea să-L vadă pe Mântuitorul trupeşte: „Am văzut pe Hristos aplecându-şi capul în mâinile mele. Şi atunci El mi-a descoperit gâtul şi mâinile Sale. Iar gâtul Lui avea o frumuseţe de nespus. Totuşi El nu mi-a mai arătat nimic în afară de gâtul acesta, cel mai frumos şi mai dulce”.27

Deoarece am pătruns în spaţiul de unde ne-a parvenit sărbătoarea Sfântului Valentin, voi insista cu încă un personaj, de data asta un „iconograf” celebru, aşa cum ni-l prezintă Elie Faure –

călugărul Filippo Lippi, în faţa „icoanelor” cărora se închină de secole credincioşii catolici. „Când cunoşti povestea lui Filippo Lippi, opera sa te uimeşte. Ai crede-o mai dependentă de tot ce merită să fie luat pe dată de la viaţă. Era unul dintre acei bărbaţi surprinzători și magnific de impulsivi, cărora epoca lor le ierta totul, pentru că, privindu-i cum trăiesc, îşi recunoştea propriul ei instinct. Ei nu cunoşteau altă lege decât propria lor dorinţă. Benvenuto, o sută de ani mai târziu, va ajunge de zece ori până în pragul crimei. Iată gloria, dar și primejdia sufletului italian. El merge, fără şovăire, până la capătul lui însuși, ca și cum nu ar cunoaşte nicio limită între crimă și eroism. Anarhia sentimentală care îi tulbura într-atât pe Masaccio sau pe Donatello, îl îndemna pe Lippi să-şi trăiască cu aprindere viaţa, sub toate aspectele ei, pe acest călugăr care rămânea călugăr chiar şi după ce sedusese mai multe călugăriţe, şi care era obsedat cu adevărată furie de iubire. Picta într-o stare de exaltare, între două aventuri pătimaşe, cu o pastă violent modelată, cu accente de un roşu care o făcea să ţâşnească din întunecimea capelelor, povestea sfântă transpusă în societatea florentină, chinuită şi zbuciumată de drama care o descompunea. În preajma festinurilor şi în mijlocul serbărilor din palatele cu săli joase pardosite cu lespezi albe şi negre, se strecurau ciudate femei blonde, prelungind timpurile mistice până în inima splendidei orgii, care reînvia în acelaşi timp simţurile şi gândirea. Filippo Lippi marchează poate clipa cea mai neliniştită pe care au trăit-o florentinii”.28

Dar se pare că numărul călugăriţelor catolice care practicau un „ascetism” mai liberal nu se limita numai la cele pe care le sedusese Lippi. Episcopul Varnava, într-un studiu dedicat erotismului în artă, citează acest pasaj indecent din Mopassan29, pe care eu îl reiau, acoperindu-mă cu autoritatea fericitului episcop.30 „Fără să vrei îţi aminteşti istoria unei aventuri a conprincepelui saxon August, relatată de Pelnitz. Ultimul povesteşte cu venin că atunci când conprincepele a părăsit-o pe seniora Mateiy şi a schimbat-o cu o călugăriţă din mănăstirea Murano, el a fost nevoit „să-şi supună dragostea sa unui întreg statut. Călugăriţa l-a obligat să parcurgă în lung şi în lat ţara Fineţii, până la introdus în capitala Plăcerii”.31

Exaltările mistice ale „sfinţilor” catolici sunt foarte bine surprinse în tablourile Renaşterii şi Baroc-ului. Compoziţiile alambicate, cromatica încărcată, toate pentru a reda un grad de

emotivitate cât mai mare, în cele din urmă, nu sunt decât ilustraţii fidele ale „meditaţiilor” catolice. Faptul se vede şi mai grăitor în varianta sa baroc, în icoanele cu „Sfânta Inimă”, unde Mântuitorul este reprezentat cu o inimă mare, strâmtorată de o coroană de spini. „În aceste imagini dulcege ale inimii străpunse există un fel de baroc religios, un fel de poză sentimentală, de neînţeles pentru popoarele cu o altă educaţie religioasă şi estetică. Improprie este şi această mistică a chinuielii (nu tragismului!), care se transformă în masochism, atât de caracteristică pentru catolicism şi exprimată pronunţat în culturile liturgice ale „Sacre Coeur”; dar cel mai improprii, desigur, sunt aceste generoase iertări de păcate pentru cunoscuta sumă de rugăciuni, rostite în faţa imaginii cu „Sacre Coeur”... La Margareta-Maria Alacoc (viziunile căreia au servit ca temei pentru cultul „Sacre Coeur”), mistica inimii e extrem de primitivă: aceasta e suferinţa amoroasă împreună cu dumnezeiescul Mire, un masochism erotic. Mai cu seamă se evidenţiază cântările ei, care nu sunt altceva decât nişte adevărate sonete de dragoste şi care oferă un material clasic pentru o investigaţie psihanalitică”.32

Călugărul catolic Pecerin, crescut pe scrierile lui Ioan Gură de Aur, în cei 25 de ani petrecuţi în mănăstirile catolice, totuşi nu a putut deveni un adept sincer al Terezei din Ávila. „Evlavia catolică adeseori respiră cu o înflăcărată patimă pământească. Tânăra fecioară se topeşte în faţa imaginii inimii strălucitoare a lui Iisus, înfăşurată de spini şi pătrunsă de suliţă. Sfânta Tereza într-o viziune luminoasă vede un băiat tânăr cu aripi: acesta cu o săgeată de aur îi străpunge inima... Iată femeia în sensul deplin al cuvântului! Şi aşa au trecut sute de ani în zadar: inima omului nu s-a schimbat, ea este tulburată de aceleaşi patimi şi cheamă în ajutor aceeaşi zei, şi acelaşi Cupidon păgân în acelaşi costum şi cu aceleaşi săgeţi se iveşte în chilia călugăriţei carmelite din secolul al XVI-lea”.33

Mistica catolică se învecinează în chip izbitor cu tantrismul păgân. Ea se alimentează din mlaştina nesecată a iraţionalităţii noastre, care alcătuieşte fondul comun al religiilor păgâne. Credem că lumina care umple camera călugăriţei carmelite în timpul extazelor ei, despre care Merejkovski spunea că „dacă le-ar vedea o femeie iscusită în arta dragostei, s-ar întreba mirată unde-i bărbatul”, şi lumina la care meditează un cuplu budhist în timpul împreunării este una şi

aceeaşi.34 Aceasta este lumina de care marii asceţi ai Răsăritului Ortodox ne spun să ne temem şi să nu o primim. Aceasta este lumina la care se referă Apostolul Pavel când zice: *Nu este de mirare, deoarece însuşi satana se preface în înger al luminii*. II Cor. 11, 14

Abandonarea rigorii dogmatice, împotriva căreia se revoltă atât de uşor omul contemporan, duce în mod inevitabil la excese de felul celor de mai sus, duce în mod fatal la sexualitate. Pentru că tot ceea ce nu este de la Dumnezeu în noi este sexualitate. Aşa au fost, de exemplu unele secte „creştine" din primele secole, cum erau maniheii, despre care Eliade spune că ar fi practicat un tantrism înrudit cu cel budhist.35 În zilele noastre o astfel de sectă „biblică" este „Copiii lui Dumnezeu", una din oceanul sectelor cu obsesii sexuale. Aceştia nu numai că practică orgiile, ci chiar şi copiii şi părinţii umblă goi unii în faţa altora, fără ruşine. Teologia lor concentrează foarte expresiv ceea ce geme în inima sărbătorii îndrăgostiţilor „Saint Valentines": Pentru copiii lui Dumnezeu nu mai există păcat! Nu mai suntem sub Lege, ci sub har, noi suntem deasupra păcatului, celor ce îl iubesc pe Dumnezeu şi pe care El îi iubeşte totul le este permis!

Să comparăm, de exemplu, un afiş publicitar al „copiilor lui Dumnezeu", pe care ni-l descrie profesorul Alexandr Dvorkin, cu ceea ce se petrece la noi în zilele îndrăgostiţilor: „În anul 1992 toate metrourile din Petersburg au fost încleiate cu afişele acestei secte. Afişele erau colorate, roz, pe ele era reprezentat Dumnezeu Tatăl sau Iisus Hristos, desfăcându-şi braţele pentru a îmbrăţişa o mulţime de inimioare – tineri şi tinere pe jumătate goi cu mâinile întinse, mergând în întâmpinarea iubirii dumnezeieşti. Iar pe spate, cu caractere citeţe, era scris textul şi adresa – căsuţa poştală din Polonia. Din această cauză mulţi credeau că acestea erau nişte afişe catolice, însă aceasta nu era decât o operă tipică a departamentului propagandist al sectei „Familia" [sau „Copiii lui Dumnezeu, n. m. Savatie].36

Acest surplus de „dragoste" pe care îl simte omul necurăţat de patimi atunci când se apropie de ideea de Dumnezeu nu este altceva decât o lucrare a libido-ului lui. În vâltoarea senzaţiilor puternice, amplificate de sentimentul stăpânirii şi al libertăţii nelimitate, pe care îl are bărbatul asupra femeii pe care o posedă, omul pătrunde cu voie sau fără de voie în spaţiul duhurilor care gem după putere. Un caz tipic de astfel de contacte cu lumea de dincolo este chiar liderul sectei

„Familia”, americanul David Brand Berg, care primea mesaje de la un oarecare Abrahim. „E interesantă mărturia lui Berg despre faptul cum a intrat el în contact cu acest Abrahim. După o noapte furtunoasă, Berg se afla culcat între adormitele Marta şi Maria, 37 când, dintr-odată a început a vorbi în limbi. Berg a considerat că Abrahim se roagă prin el „în Duh”. După aceea, afirmă el, trei zile la rând nu a putut vorbi englezeşte. În continuare, el scrie: „Eu m-am rugat atât de mult ca să primesc darul vorbirii în limbi, dar el nu mi-a fost dăruit. Dar iată că, după ceea ce se obişnuieşte a numi păcat, când eu, gol, mă tăvăleam între femei goale, peste mine s-a pogorât Duhul Sfânt şi Domnul mi-a dăruit acest dar”.38

Asistăm aici la un caz normal de demonizare, care este treapta următoare a ceea ce Episcopul Varnava numeşte „iubirea mistică” a sfintelor catolice, iar profesorul moscovit, Leonid Osipov, „desfrâu mistic”. Omul singur nu poate ajunge la aceste concepţii oximoronice despre sfinţenie şi sexualitate. Dacă sexualitatea e un lucru plăcut şi bun în sine, de ce mai ai nevoie să-l sprijini cu autoritatea unui Sfânt şi chiar a Evangheliei? Dacă urăşti fecioria, de ce nu găseşti suficientă substanţialitate în desfrâul tău, ci recurgi la autoritatea religiei fecioriei – creştinismul? Observaţi că, tot mai des, patroni ai orgiilor de tot felul sunt aleşi nu zei păgâni, ci anume Sfinţi creştini şi chiar însuşi Mântuitorul. Un tantrist român mi se lăuda că şi el e creştin, pentru că ei în timpul actului sexual rostesc „Tatăl nostru...” şi meditează la Maica Domnului şi la Ioan Botezătorul. Acest nod gordian îl rezolvă numai sabia Sf. Părinţilor. Numai ingeniozitatea demonilor putea să insufle oamenilor astfel de idei.

Cum să nu vinzi prezervative în numele Sf. Valentin, când directorul Centrului de Teologie şi Educaţie Creştină de pe lângă Colegiul Sf. Marcu şi Sf. Ioan din Plymouth, Adrian Thatcher, poate să apere homosexualitate cu citate din Biblie? „Din punct de vedere teologic, ne convinge Adrian Thatcer, sexualitatea este un mod ingenios prin care Dumnezeu ne cheamă să intrăm în comuniune cu alţii. Sexualitatea noastră este o dovadă că suntem făcuţi după chipul lui Dumnezeu; noi suntem făcuţi pentru a intra în relaţii cu cineva, şi natura lui Dumnezeu este relaţie”.39 „Creştinismul cere ca dragostea sexuală să întruchipeze iubirea care este Dumnezeu, reprezentând-o şi exprimând-o, întrupând-o în fiecare comunicare sexuală care are loc

între parteneri".40 În sfârşit, sexologul anglican, crede că homosexualitatea între parteneri creştini se întemeiază pe pilde similare din viaţa Mântuitorului, asupra cărora, daţi-mi voie, să nu insist. Creştinii din epoca actuală, spune el, trebuie să depăşească gândirea patriarhală asupra păcatului, pe care a răspândit-o Apostolul Pavel, ca o moştenire a tradiţiei iudaice.

Cu toate că şi eu, ca şi cazuiştii catolici, n-aş vrea să am duşmani printre tânăra generaţie, totuşi voi încerca să expun în câteva cuvinte morala biblică în această privinţă. Nicăieri în Scriptură nu ni se vorbeşte de „îndrăgostiţi" în afara căsătoriei. Această întâmplare firească dintre un tânăr şi o tânără peste tot în Biblie se catalogează drept desfrânare, adică păcat de moarte, pentru care evreii erau omorâţi cu pietre. Orice relaţie cu o fată presupunea căsătoria. Ce-i drept, există în cartea Facerii Cap. 34 o poveste de dragoste în stil american:

Într-o zi, Dina, fata Liei, pe care aceasta o născuse lui Iacov, a ieşit să vadă fetele ţării aceleia. Şi văzând-o Sichem, feciorul lui Hemor Heveul, stăpânitorul pământului aceluia, a luat-o şi, culcându-se cu ea, a necinstit-o. Apoi s-a lipit sufletul lui de Dina, fata lui Iacov, şi i-a căzut dragă fata şi a vorbit pe placul fetei. Şi a zis Sichem către tatăl său Hemor: „Ia-mi pe fata aceasta de femeie!" deşi Iacov a auzit că fiul lui Hemor a necinstit pe Dina, fata sa, dar, fiindcă feciorii lui erau cu vitele la câmp, a tăcut până s-au întors ei. Iar Hemor, tatăl lui Sichem, a ieşit la Iacov, ca să vorbească cu el. Feciorul lui Iacov însă, venind de la câmp şi aflând despre aceasta, se amărâră şi se mâniară foarte tare, pentru că Sichem săvârşise o faptă de ocară în Israel, culcându-se cu fata lui Iacov, ceea ce nu trebuia să se întâmple...

Căsătoria însă nu a avut loc. Fiii lui Iacov *au răspuns cu* vicleşug *lui Sichem şi lui Hemor, tatăl lui*: *„Nu putem să facem aceasta*: *să dăm pe sora noastră după un om netăiat împrejur, că aceasta ar fi o ruşine pentru noi*". Fac. 34, 13 – 14 Casa lui Hemor acceptă şi se taie împrejur, pentru Dina. *Iar a treia zi, când erau ei încă în dureri, fiii lui Iacov... şi-au luat fiecare sabia şi au intrat fără teamă în cetate şi au ucis pe toţi cei de parte bărbătească. Au trecut prin ascuţişul sabiei şi pe Hemor şi pe fiul lui Sichem şi au luat pe Dina din casa lui Sichem şi au plecat. Apoi fiii lui Iacov se năpustiră asupra celor morţi şi jefuiră cetatea în care fusese necinstită Dina, sora lor. Au luat toate oile lor, toţi boii lor, toţi*

asinii lor, tot ce era în cetate şi tot ce era pe câmp; toate bogăţiile lor, toţi copiii şi femeile le-au dus în robie… Atunci Iacov a zis către Simon şi către Levi: „Mare tulburare mi-aţi adus, făcându-mă urât înaintea tuturor locuitorilor ţării acesteia. Eu am oameni puţini la număr; se vor ridica asupra mea şi mă vor ucide şi voi pieri şi eu şi casa mea". Iar ei au zis: „dar se putea, oare, ca ei să se poarte cu sora noastră ca şi cu o femeie pierdută?" Fac. 34, 25 – 31

Aşa a arătat o poveste de dragoste din timpurile noastre, dar petrecută în timpurile patriarhului Iacov. Dacă cineva va spune că Noul Testament aduce o altă viziune asupra desfrâului, recurgând la întâmplarea evanghelică cu aruncatul pietrei, trebuie să-i contrazicem. Ceea ce a adus nou Hristos nu este atitudinea faţă de păcat, ci numai faţă de omul care a săvârşit păcatul. Hristos îi opreşte pe evrei să arunce piatra, nu pentru că păcatul curviei şi-a pierdut din gravitate, ci pentru că evreii erau ucigaşi. Nu pentru că erau mari râvnitori ai curăţeniei se grăbeau aceştia să omoare, ci pentru că în acest fel îşi satisfăceau ei patima mâniei care era în ei. Hristos ca şi cum ar fi zis: *Scoate mai întâi bârna din ochiul tău şi pe urmă vei vedea să scoţi paiul din ochiul aproapelui*. Matei 7, 5 Hristos ne descoperă că desfrâul, pe lângă că este un păcat atât de mare, este şi boala noastră comună, cu care trebuie să luptăm cu blândeţe şi răbdare, dar nu grăbindu-ne să aruncăm cu piatra. Şi păcătoşii, ne vesteşte Hristos, pot să ajungă sfinţi, nu-i omorâţi înainte de vreme.

Nu numai că nu era îngăduită relaţia liberă cu o femeie, ci până şi revenirea la femeia de care te-ai despărţit era oprită. De aceea, orice aventură tinerească era extrem de periculoasă, căci, pe de o parte, asta îl obliga să se căsătorească cu tânăra respectivă (*De va amăgi cineva o fată nelogodită şi se va culca cu ea, să o înzestreze şi să o ia de soţie* Ieşirea 22, 16), iar pe de altă parte, Legea nu-i dădea voie să se mai despartă de ea, decât numai dacă îi oferea carte de despărţenie. „Era o lege veche – scrie Ioan Gură de Aur41 –, care nu oprea pe bărbatul care-şi ura femeia să o alunge pentru orice pricină şi să ia alta în locul ei… Dacă legea ar fi silit pe bărbat să ţină în casă pe femeia pe care o urăşte, bărbatul ar fi ucis-o. Aşa de cruzi erau iudeii! Cum aveau să-şi cruţe femeile lor, când nu-şi cruţai propriii lor copii, când omorau pe profeţi, când vărsau sângele ca apa? De aceea Legea a îngăduit un păcat mai mic, dar a stârpit unul mai mare". Cartea de despărţenie îi

oprea pe evrei de la dărâmarea familiilor şi de la desfrâul care s-ar fi produs din cauză că bărbaţii şi-ar fi schimbat la nesfârşit femeile între ei. Dar această lege a fost dată iudeilor, după cum spune însuşi Hristos, *din pricina învârtoşeniei inimii lor*. Matei 19, 8

Dimpotrivă, odată cu revărsarea harului prin Iisus Hristos, Noul Testament înăspreşte criteriile cu privire la păcatul desfrâului: *Aţi auzit că s-a zis celor de demult*: *Să nu preacurveşti*; *Eu, însă, vă zic vouă că oricine se uită la o femeie spre a o pofti a şi preacurvit cu ea în inima sa*. Matei 5, 27 – 28

Sexualitatea poate fi prezentă în formele ei cele mai subtile până şi la asceţi, fără ca ei să o sesizeze. „Dracul curviei, ne spune avva Dorothei, 42 acţionează asupra sufletului omenesc uneori brutal, iar alteori în funcţie de structura omului. *Când diavolul vede că cineva nu vrea să păcătuiască – el nu e atât de neiscusit în a face răul încât să înceapă a-i insufla vreun păcat evident, el nu-i spune*: *du-te şi curveşte… pentru că ştie că noi nu vrem asta, iar el nu consideră necesar să ne insufle ceea ce noi nu voim, ci descoperă în noi însăşi pofta… şi prin aceasta, sub chipul binelui ne face rău*”.

Asprimea Noului Testament e atât de mare, încât şi cei mai mari pustnici se considerau desfrânaţi din cauza gândurilor: *A venit odată un frate la avva Pimen şi i-a zis*: *ce voi face, părinte, că sunt supărat de curvie*? *Şi iată m-am dus la avva Iviston şi mi-a zis*: *nu trebuie să o laşi să zăbovească în tine*. *I-a zis lui avva Pimen*: *faptele lui Avva Ivistos sunt sus*, *împreună cu îngerii şi nu ştie că eu şi tu suntem în curvie*.43 Însă despre aceste înălţimi nu se poate discuta cu necălugării, care se cred eliberaţi de patimi din cauză că nu şi le văd.

De aceea, tocmai în Noul Testament, prieteniile între persoane de sex opus în afara căsătoriei sunt prea puţin indicate. Asta nu pentru că Hristos ne-a interzis comunicarea, ci tocmai pentru că orice comunicare de acest fel se reduce la un singur lucru, căci toţi suntem *neam viclean şi desfrânat*, Matei 12, 39 după cum ne ceartă Hristos. Dar, spune Sf. Ioan Gură de Aur, „este un alt fel de a te uita la o femeie, aşa cum se uită cei cu inima curată. De aceea Hristos n-a oprit uitatul, ci uitatul cu poftă”.44 Dacă cineva se consideră ajuns la această măsură, chiar şi după pildele din Pateric citate mai sus, acela să sărbătorească sărbătoarea îndrăgostiţilor, aici pe pământ şi sus în cer.

Noul Testament este vremea feciorelnicilor, începând de la

vestitorul lui – Ioan Botezătorul şi până la apostoli, care au îmbrăţişat fecioria. Feciorelnică este până şi naşterea lui Hristos din Maria. Noul Adam – Hristos, se naşte din Noua Evă – Maica Domnului, precum vechea Evă se născuse din Vechiul Adam, fără patimă. Aşa cum Eva se născuse din Adam fără mamă pământească, din Dumnezeu, aşa şi Noul Adam se naşte din noua Evă fără tată pământesc, prin Dumnezeu. Mai mult decât atât, fiecare din noi, cei născuţi în păcat, e chemat să se nască din nou cu naştere feciorelnică, din Dumnezeu, în Taina Sfântului Botez – naşterea cea de sus. Sfântul Maxim Mărturisitorul e de părere că însuşi Adam a fost creat de Dumnezeu după chipul Său, fără voia lui Adam, cu scopul de a se naşte mai târziu cu voia lui din Dumnezeu prin Duhul Sfânt în Taina Botezului. Dumnezeu voieşte ca omul să conlucreze liber, cu puterea pe care o are în sine, la naşterea sa.45

Şi tocmai pentru că noi am avut fericirea (sau nefericirea, pentru mulţi), de a ne naşte în zodia lui Hristos, nu mai putem să mergem la templul Afrodietei având în piept insigna cu Sf. Valentin. Vremea Luperkaliilor a trecut, fecioarele care îşi pierdeau fecioria pe malul Tibrului în vremea Imperiului Roman, nu trebuie să şi-o piardă astăzi în numele Sf. Valentin cu aceeaşi seninătate. Nu trebuie să primim aceste şoapte demonice, dacă avem măcar o mică simpatie pentru acest Sfânt Valentin, iar dacă ne place mai mult să rămânem în desfrâu, atunci să-l urâm pe acest Sfânt Valentin, să-l urâm cu adevărat, după cum şi el a urât desfrânarea noastră!

Tânărul are cel puţin două motive de a se alătura acestei sărbători: fie că e împins de pofta trupului, ceea ce e firesc, fie de acea plăcere a lui Nietzsche de a rescrie religia creştină, ceea ce e demonic. Nietzsche, care se credea atât de puternic a ajuns să fie strivit de demonul său. Faptul că boala lui Nietzsche şi toate ideile lui au fost insuflate de duhurile întunecate, o arată ultima sa scrisoare, în care bolnavul semnează cu numele împotriva căruia a luptat toată viaţa, nu fără o influenţă străină voii sale: „Crucificatul".46 Cert este că şi cei care sărbătoresc această sărbătoare sunt posedaţi de demoni, nu numai pentru că reclamează desfrâul, ci mai ales pentru că se acoperă cu numele unui mucenic al lui Hristos, aşa ceva poate să facă numai demonii. *Iisus Hristos, ieri şi azi şi în veci, este acelaşi*. Evrei 13, 8 Să nu ne gândim că dacă vom fi mulţi, Îl vom constrânge pe Dumnezeu să

schimbe legile moralei divine, după cum se obţin azi legi în urma mitingurilor din pieţe. Aceste teologhiseli prea libere în jurul Sfinţilor şi a credinţei creştine sunt extrem de grave şi credem că la ele s-a referit Dumnezeu, în relatarea lui Asaf: *Iar păcătosului i-a zis Dumnezeu*: *„Pentru ce tu istoriseşti dreptăţile Mele şi iei legământul Meu în gura ta? Tu ai urât învăţătura şi ai lepădat cuvintele Mele înapoia ta. De vedeai furul, alergai cu el şi cu cel desfrânat partea ta puneai. Acestea ai făcut şi am tăcut, ai cugetat fărădelegea, că voi fi asemenea ţie*; *mustrate-voi şi voi pune înaintea feţei tale păcatele tale”*. Psalm 49, 17 – 22

Dacă iubeşti pe cineva cu adevărat şi vrei să-ţi uneşti viaţa cu el, du-te şi spune-i şi căsătoriţi-vă. Dar cum poţi să vinzi declaraţii de dragoste într-o emisiune televizată pentru un tricou sau o bască nenorocită? Atâta costă cuvintele tale? Fata pe care o iubeşti nu-ţi este de ajuns premiu şi spectator al dragostei tale, sau crezi că te va iubi mai mult dacă va vedea că ceea ce îi spui numai ei în taină vei putea spune şi unei pizza? Nu este o mai mare umilinţă decât a-ţi vedea iubitul sau iubita spunând şi altcuiva cuvintele pe care credeai că ţi le spune numai ţie. Sau nu înţelegi că dacă o poate spune la microfon, o poate spune şi altcuiva, când nu eşti tu de faţă?

Dar cât de umile sunt acele perechi de „adulţi” care se expun pentru aplauze. Cum poţi să fii femeie la 40 de ani încă necăsătorită? Asta înseamnă sau că ai fost dezmăţată, sau sfântă. Şi în primul şi în al doilea caz mai bine este să nu mai spui la nimeni. Iar dacă ai fost căsătorită, nu ţi-e ruşine de soţul şi de copiii tăi care poate te văd? Unde v-aţi îndrăgostit voi aşa de tare la această vârstă? Amândoi plini de rănile trecutului, de puroiul dezamăgirilor care dor. Aveţi nevoie ca alţii să vă convingă că vă stă bine împreună şi vă potriviţi, pentru că voi nu vă puteţi rupe din inimă imaginea primei iubiri pe care nu mai aveţi putere să o întoarceţi înapoi. Un bilet pentru doi la discotecă pe care îl veţi câştiga în schimbul ruşinii trăite, mă îndoiesc că ar putea lecui rănile voastre.

Toată această ceaţă de cuvinte încearcă să acoperă adevărul despre durerea singurătăţii. Cine nu ştie că declaraţiile de dragoste sunt mult mai rare decât certurile? Ele sunt atât de rare, încât încap toate într-o emisiune. Dacă ne-ar ajunge putere ca să ne scuturăm capetele de ameţeala reclamelor şi am feri puţin această perdea

artificială, ca să privim ce se petrece dincolo de declaraţiile de dragoste, am vedea faţa crudă a realităţii. În SUA, 53% de femei sunt singure, 20% nu au fost căsătorite niciodată şi 33% sunt divorţate sau văduve. Un raport elaborat de Alianţa Evanghelică din Marea Britanie arată că 44% din bărbaţii sub 30 de ani, enoriaşi ai Bisericii Evanghelice (care nu acceptă călugăria! nota m. Savatie), sunt singuri.47

Crimele de familie sau între amanţi sunt extrem de frecvente. În timp ce la televizor se pocnesc baloane şi se aplauda cea mai ingenioasa declaraţie de dragoste, poliţia semnează cronici de felul: „24.07.2000, satul Mândreşti, judeţul Bălţi. În casa sa, cetăţeanul R., anul naşterii 1957, fiind beat, i-a cauzat o rană de cuţit în regiunea inimii soţiei sale, decesul a survenit instantaneu. / 13.07.2000, comuna Suruceni. La miezul nopţii, cetăţeanul P., anul naşterii 1956, a lovit-o cu un topor în cap pe fosta sa soţie, provocându-i o rană mortală. / 02.04.2000, Chişinău, str. Vasile Lupu. În urma unui scandal iscat între soţii G., femeia şi-a lovit soţul cu un ciocan în cap, traumatizându-l mortal. Peste două zile a scos cadavrul din casă şi i-a dat foc. / La 22.06.2000, satul Gălăseni, judeţul Bălţi. Cetăţeana S., a. n. 1952 cu un topor i-a cauzat răni în regiunea capului concubinului său B, a.n. 1959, care, ulterior, a şi decedat”.48

Numai în anul trecut, în Republica Moldova, aproape 30 % dintre femeile asasinate au fost omorâte de către soţi, ex-soţi, şi amanţi. Doar 3% dintre bărbaţii asasinaţi au fost omorâţi de către soţii, foste soţii, sau amante. Soţii, foştii soţi, amanţii şi foştii amanţi au săvârşit mai mult de 26 % dintre toate violurile şi agresiunile sexuale. În 45% din cazuri, femeile mai în vârstă de 12 ani atacate de un grup de bărbaţi au recunoscut printre aceştia persoane cunoscute. Numărul cazurilor când femeile au fost atacate de către parteneri intimi a fost de 3 ori mai mare între soţii ce trăiau separat în comparaţie cu cei divorţaţi şi aproximativ de 25 de ori mai mare decât cei căsătoriţi. Femeile de toate rasele au suportat într-o măsură egală atacuri din partea partenerilor intimi. Femeile maltratate căpătau leziuni corporale grave fiind atacate de către cunoscuţi mai des decât atunci când erau atacate de către străini.

Bireau of Justice Statistix Crime Victimization Survey (Revista victimelor criminalităţii. Biroul statistic al Ministerului de Justiţie al

SUA), august 1995, informează că o pătrime din femeile din SUA, mai mult de 12 milioane, suportă agresiuni din partea foştilor sau actualilor parteneri măcar o dată în viaţă.

Această stare de lucruri a dat naştere unei noi ramuri în criminologie, către finele anilor ’70 ai secolului XX, „criminologia familială”. Specialiştii în domeniu apreciază că omuciderea în cadrul violenţelor intrafamiliale constituie circa 20 – 40 % din totalul acestora, şi 50 % din numărul crimelor de acest gen.

Violenţa casnică, susţine Lidia Pogrebnaia, se manifestă prin aplicarea forţei şi ameninţare cu scopul de a controla un om. Violenţa fizică, sexuală, emoţională şi economică precum şi ameninţările prezintă diverse forme ale violenţei familiale. Scopul persoanei ce practică atare „activităţi” este să-şi păstreze sau să-şi consolideze autoritatea şi controlul în relaţiile de familie. „De remarcat că ultimii ani omuciderile se caracterizează printr-o ferocitate deosebită. Cadavrele cu multiple leziuni foarte grave, torturate, ciopârţite, arse, dezmembrate, vădesc o cruzime, delicat vorbind, bestială”.44

Şi asta este doar o secvenţă, poate cea mai neînsemnată, din spectacolul care se dă după culisele declaraţiilor de dragoste. Aici ar trebui să anexăm statisetica avorturilor, a sinuciderilor. Dar cine poate să facă o statistică a nopţilor nedormite, a crizelor de gelozie, statistica primelor fumuri de ţigară pe care le trage o fată după ce o părăseşte iubitul? Cine face o statistică a lacrimilor pe care le varsă femeile după ce le posedă soţul beat? Cine face o statistică a simpatiilor femeilor trecute de treizeci de ani, care nu-şi mai iubesc bărbaţii? Inima omului nu e o jucărică pe care poţi să o înfrumuseţezi cu o fundiţă roşie, ea e ceva mai mult. Iar dragostea nu încape într-o caricatură cu căţeluş de pe o felicitare americănească. Dragostea nu se măsoară.

Toată această mascaradă e înfiorător de tristă. Tânăr fiind, cum poţi să îmbraci această mască de bufon şi să uiţi înălţimile de unde ai coborât, ca să spui câteva replici pe această scenă a deşertăciunii în schimbul unor ochelari de soare? Cine e rău? Sfântul Valentin? Nu. Dragostea? Sigur că nu. Rea e numai atitudinea. Toată drama vieţii noastre are la bază aceste jocuri necugetate ale tinerilor cu trupurile şi sufletele lor. Tocmai pentru că dragostea trebuie trăită, nu trebuie să o consumaţi degrabă, tocmai pentru că e frumoasă, nu trebuie pusă spre vânzare, tocmai pentru că e atât de rară, nu trebuie neglijată când se

ivește. Cum poate ceva atât de frumos, atât de înălțător, atât de rar și atât de scump ca dragostea să-ți iasă în cale chiar în acele zile neghioabe cu baloane și discuții fără haz? Nu credeți chiar pe oricine face astfel de declarații, dacă vreți să le auziți măcar o dată în viață spuse cu sinceritate.

Nu construiți palatul prieteniei voastre din cărămizile multe și strălucitoare, care se dau pe gratis, ale poftei, ci căutați pietrele tari ale iubirii adevărate. Căci pofta, care este tot timpul în mișcare, s-ar putea să vă lase singuri și să plece, iar dragostea… *dragostea* niciodată *nu cade*. I Cor. 13, 8

Toate-mi sunt îngăduite, dar nu toate de folos. Toate îmi sunt îngăduite, dar nu mă voi lăsa biruit de ceva. I Cor. 6, 12 Morala creștină nu ne interzice să ne îndrăgostim, ci numai ne recomandă să nu ne ucidem între noi. Câți ulceroși nu mănâncă murăturile care le plac, ca să nu-și producă dureri? câți nu beau bere și nu se duc în baruri, chiar nu mănâncă carne, pentru că adună bani pentru mașină sau televizor? Ce să mai spunem de englezii care au tăiat milioane de vite din cauza acelui virus neașteptat! De ce dar ne miră că unii oameni folosesc cu măsură plăcerile acestei vieți, ca să nu ajungă la catastrofele în care au pierit semenii lor.

Trupul nu este pentru desfrânare, ci pentru Domnul și Domnul este pentru trup. I Cor. 6, 13 Cei care încalcă această lege de neschimbat, se supun riscurilor descrise mai sus, ei nu vor scăpa niciodată de tirania propriilor patimi și de tirania demonilor. Ei nu vor ajunge niciodată la dragoste.

S-ar părea că e o contradicție în doctrina creștină: pe de o parte, Dumnezeu ne-a făcut atât de frumoși și a lăsat atracția aceasta atât de puternică între bărbat și femeie, iar pe de altă parte, ne recomandă fecioria. Ce-i asta, un fel de sadism divin? Da, pofta a sădit-o Dumnezeu, și, dacă vreți, pofta a ținut omenirea până acum. Nu, nu numai pentru că prin ea se nasc oameni noi, ci pentru că dacă nu ar fi fost pofta bărbații și-ar fi omorât pur și simplu femeile, iar femeile ar fi fugit de ei. E atât de puțină dragoste între femei și bărbați, încât numai pofta îi poate ține împreună. Câte perechi au fost gata să se despartă pentru totdeauna, dar pofta i-a întors înapoi. Dumnezeu știa asta.

Există două atracții diferite, una irațională, cea a poftei, care nu poate să lipsească, și cea a dragostei, la care se ajunge prin virtute. Mai

înainte de a alerga la PRO TV ca să-ţi ridici talonaşul de câştigător, întreabă-te dacă ai priceput care e diferenţa între ele. Dacă nu vezi nicio diferenţă, aleargă mai departe.

Acum, o lume întreagă sărbătoreşte biruinţa poftei asupra dragostei. Chipul omenesc se retrage timid de pe arena lumii şi în locul lui apare Animalul. Aceasta se simte în toată arta modernă, aceasta vedem în tablourile baroc, cu femei care ne arată spatele în locul feţei. Aceasta vedem în filmele cu măşti de animale umanizate gen Star Track. Aceasta se remarcă la femeile tinere care nu se mai văd din cauza picioarelor şi a sânilor şi a tinerilor din care au rămas numai gecile şi pantalonii. A dispărut din viaţa noastră chipul pur şi simplu, faţa celui iubit.

1 Ortodocşii nu se închină la Sfinţi ca la Dumnezeu, ci ca unor înaintaşi vrednici de respect, care ne întrec în virtuţi. Primii creştini săvârşeau euharistia pe trupul unui mucenic, având convingerea că rugăciunile lor sunt auzite, deoarece acesta şi-a vărsat sângele pentru Hristos, deci s-a mântuit. În general, mucenicia pentru Hrsitos este garanţia aproape sigură că acel om a dobândit împărăţia cerurilor şi este în apropierea lui Hristos, ca şi tâlharul căruia i s-a făgăduit că „astăzi va fi cu Hristos în rai”. De aceea noi ne rugăm lui, ca unuia care are trecere înaintea lui Dumnezeu şi poate pune un cuvânt bun şi pentru noi. Despre cele două feluri de închinare, unul cuvenit lui Dumnezeu şi altul celor care ne întrec prin vreo vrednicie, Sf. Ioan Damaschin scrie astfel: „Închinarea este simbolul supunerii şi al cinstirii. Cunoaştem diferite feluri de închinare. Primul fel de închinare este închinarea de adorare, pe care o aducem lui Dumnezeu, singurul prin fire demn de închinare. Al doilea fel de închinare este închinarea adusă din pricina lui Dumnezeu, Care prin natură este demn de închinare, prietenilor şi slujitorilor lui Dumnezeu – după cum Iisus al lui Navi (Iisus Navi 5, 14) şi Daniil (Dan. 8, 17; 10, 9) s-au închinat îngerului –, locurilor lui Dumnezeu – după cum zice David: *„Să ne închinăm în locul în care au stat picioarele Lui”* (*Ps. 131, 7*) –, obiectelor afierosite lui Dumnezeu – după cum întreg Israelul se închina cortului şi, stând în jurul templului din Ierusalim şi privind din toate părţile la el, se închină şi acum – sau conducătorilor care au fost puşi de El – după cum Iacov s-a închinat lui Isav (Fac. 33, 3), ca unul care a fost făcut de Dumnezeu fratele său mai mare, şi lui Faraon (Fac. 47, 10), ca

unul care a fost pus conducător de Dumnezeu, şi după cum s-au închinat lui Iosif fraţii lui (Fac. 42, 6; 43, 26). Cunosc apoi închinarea în semn de cinste, dată de unii către alţii – după cum s-a închinat Avraam fiilor lui Emor (Fac. 23, 7). Aşadar, sau suprimă orice fel de închinare, sau primeşte-le pe toate, potrivit raţiunii şi modului cuvenit" (Sf. Ioan Damaschin *Cele trei tratate contra iconoclaştilor*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1998, p. 47 – 48).

2. Iată ce scrie în această privinţă în primul tratat contra iconoclaştilor Sf. Ioan Damaschin: „Iconoclaştii însă spun: Fă icoana lui Hristos sau a Maicii Lui, Născătoarea de Dumnezeu, şi să-ţi fie de-ajuns. Ce nebunie! Ai mărturisit prin aceasta în chip evident că eşti duşmanul sfinţilor. Căci dacă faci icoana lui Hristos, dar nu şi pe a sfinţilor, este clar că nu interzici icoana, ci cinstirea sfinţilor, deoarece faci icoanele lui Hristos, ca ale unui glorificat, dar respingi icoana sfinţilor, ca unii ce ar fi lipsiţi de glorie, şi prin aceasta numeşti adevărul minciună. „*Eu trăiesc*, zice Domnul, *şi voi slăvi numai pe cei care Mă slăvesc*" (*Iez. 17, 16*; *I Regi 2, 30*). Iar dumnezeiescul Apostol zice: „*Astfel nu mai eşti rob, ci fiu; dar dacă eşti fiu, eşti şi moştenitor al lui Dumnezeu prin Hristos*" (*Gal. 4, 7*). Şi: „*Dacă suferim împreună cu El, este ca să fim şi slăviţi împreună cu El*" (*Rom. 8, 17*). Nu ai pornit război contra icoanelor, ci contra sfinţilor. Căci spune Ioan Teologul, cel care se odihnea pe pieptul Domnului: „*Că vom fi asemenea Lui*" (*I Ioan 3, 2*). După cum ceea ce este unit cu focul devine foc nu prin natură, ci prin unire, prin ardere şi prin participare, tot astfel şi trupul Fiului lui Dumnezeu care S-a întrupat. Căci corpul, prin participare ipostatică la firea dumnezeiască, a ajuns, fără să se schimbe, Dumnezeu; n-a fost consacrat prin energia lui Dumnezeu, cum a fost cazul cu fiecare dintre profeţi, ci prin prezenţa totală a Celui care consacră. Că sfinţii sunt dumnezei o spune Sfânta Scriptură: „*Dumnezeu a stat în adu*narea *dumnezeilor*" (*Ps. 81, 1*). Iar dumnezeiescul Grigorie, interpretând acest loc, spune că Dumnezeu stă în mijlocul dumnezeilor pentru a împărţi vredniciile (P. G. XVI, col. 365 B.). Şi pe bună dreptate, căci sfinţii, încă de pe când erau în viaţă, au fost plini de Duhul Sfânt, iar la moartea lor harul Sfântului Duh se află în chip nelipsit în sufletele lor, în trupurile lor din morminte, în chipurile lor şi în sfintele lor icoane, nu în chip substanţial, ci prin har şi lucrare. (Sf. Ioan Damaschin, Ibidem, pp. 53 –

54 – 55).

3. Kostas Papaioannou, *L, Art grec*, Mazenod, Paris, 1972, p. 48, cât. de Alain Besançon în *Imaginea interzisă, Istoria intelectuală a iconoclasmului de la Platon la Kandiński*, Humanitas, Bucureşti, 1996, p. 19.

4. În volumul E.R. Dodds, *Grecii şi iraţionalul*, Polirom, 1998, p. 14.

5. Mircea Eliade, *Istoria credinţelor şi ideilor religioase*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1991, Vol. I, p. 258.

6. Ibidem, p. 260.

7. Ibidem, p. 260.

8. Walter F. Otto, *Zeii Greciei, Imaginea divinităţii în spiritualitatea greacă*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1995, p. 10.

9. Pedepsele din Vechiul Testament, atât potopul, cât şi arderea Sodomei şi Gomorei sunt manifestări ale iubirii Dumnezeieşti. Dumnezeu intenţionat a pedepsit păcatul cu moarte lentă, pentru ca oamenii să aibă timp să se pocăiască, văzând prăpădul din jur. Sf. Ioan Gură de Aur e de părere că aceşti oameni care s-au pocăit, au primit uşor pe Hristos atunci când El, în cele trei zile ale morţii Sale cu trupul s-a pogorât la iad şi a propovăduit acolo, după cum ne spune şi Apostolul Petru: *Pentru că şi Hristos a suferit o dată moartea pentru păcatele noastre, El cel drept pentru cei nedrepţi, ca să ne aducă pe noi la Dumnezeu, omorât fiind cu trupul, dar viu făcut cu duhul, cu care S-a coborât şi a propovăduit şi duhurilor ţinute în închisoare, care fuseseră neascultătoare altă dată, când îndelunga răbdare a lui* Dumnezeu *aştepta, în zilele lui Noe, şi se pregătea corabia în care puţine suflete, adică opt, s-au mântuit prin apă* (I Petru 3, 18 – 20).

10. Există o idee izvorâtă din „bunătatea" omenească, potrivit căreia mântuirea s-a făcut şi prin Iuda, deoarece dacă acesta nu l-ar fi vândut pe Hristos, am fi rămas în continuare în păcatele noastre. Prin urmare, dacă Hristos este Dumnezeu şi ştia totul dinainte, L-a predestinat pe Iuda pieirii, folosindu-se de el pentru cauza mântuirii neamului omenesc, în timp ce Iuda, „unealta mântuirii noastre", şi-a pierdut sufletul. Hristos ştia într-adevăr că Iuda îl va vinde, însă nu l-a predestinat pentru aceasta. Dacă Iuda, în momentul vânzării s-ar fi gândit la mântuirea neamului omenesc şi nu la punga cu bani, atunci am fi putut spune că el a contribuit la opera mântuirii noastre, însă din

cele spuse în Evanghelii, nu putem deduce aceasta nicidecum. Mai pe lung despre acest subiect citiţi în Omiliile la Matei ale Sf. Ioan Gură de Aur, apărute în româneşte în colecţia PSB (Părinţi Scriitori Bisericeşti).

11. Am auzit pe unii revoltându-se împotriva faptului că Împăratul din pilda evanghelică l-a dat afară pe acel sărman pentru că nu avea haină de nuntă. Sigur că este o înţelegere greşită. Evanghelia este o carte care propovăduieşte sărăcia, de aceea în cazul dat este lesne de acceptat că haina este faptele bune, virtuţile pe care omul nu le avea.

12. Friedrich Nietzsche în *Aforisme*. *Scrisori*, Humanitas, 1992.

14. Vezi *Proloagele*, vol. II, pentru luna mai în 10 zile, Sfântul Apostol Simon Zilotul [zis şi Canaanitul], Ed. Mitropoliei Olteniei, 1991, p. 747.

15. Jean Delumeau, *Mărturisirea şi iertarea*, *Dificultăţile confesiunii*. *Secolele XIII-XVIII*, Ed. Polirom, 1998.

16. Vinderea harului, preoţie pe bani. Termenul se trage de la Simon Magul, descris în cartea Faptele Apostolilor (8, 18), care a vrut să cumpere harul de la Apostoli şi pe care Sf. Ap. Petru l-a pedepsit cu moartea. De altfel, simonia e discutată încă în Canoanele Apostolice, cât şi la cele Ecumenice şi locale, despre care se vede că nu avea cunoştinţă autorul de mai sus.

17. Ibidem, p. 110, Părintele Annat, viitorul confesor al lui Ludovic al XIV-lea, apărându-l pe Valere Regnault împotriva lui Arnauld.

18. Ibidem, p. 110.

19. Ibidem, p. 109.

20. Sf. Iustin Popovici [adică tradiţia ortodoxă n. m. Savatie] nu acceptă minuţioasele şi nesfârşitele inventarieri ale păcatelor (specifice moralei catolice) în păcate mai grave, păcate mai puţin grave etc., ci împarte păcatele în două categorii „existenţiale”: pentru care omul s-a pocăit/pentru care omul nu s-a pocăit; „păcatele nu de moarte” nu sunt „păcatele mai puţin grave” din catolicism, ci păcatele şterse prin pocăinţă (oricare ar fi fost acelea); la fel şi cu păcatele de moarte” [n.tr.]. (Din tâlcuirea la *Epistolele Sfântului Ioan Teologul*, I Ioan 5, 16, Editura Bizantină, Bucureşti, 1998, pp. 106 – 108, Traducere de Sabin Preda şi Cornel Coman).

21. Multă vreme s-a crezut că „însufleţirea”, adică crearea

sufletului de către Dumnezeu, intervinea la 40 de zile după procreere la băieţi, la 50 sau 80 la fete. Totuşi, unii cazuişti credeau că „sufletul raţional” nu era dat decât în momentul naşterii (Nota lui Delumeau).

22. Trebuie să menţionez că ceea ce am citat aici fac parte din coloana B, adică punctele pe care Delumeau le recuperează ca fiind întru totul normale, el văzându-le într-adevăr ca pe un progres al bisericii. În coloniţa A, adică cele cu totul inacceptabile, se găsesc lucruri şi mai interesante. *Ibidem*, pp. 107 – 108.

23. În continuare fac o incursiune în mistica catolică, preluând fragmente din volumul meu *Idol sau icoană*?, apărut la Ed. Marineasa în 2000. Capitolul din care citez se numeşte „Icoane bizantine & tablouri italiene”.

24. ĚÍđÍćęâânęčé A.Ń. Čńď'àíńęčÍ ěčńňčęč. Áđţńńĺëü, 1998. Pg. 72 – 75. Cât. de diacon Andrei Kuraev în „Ăűçâă ýęóěĺíčçěà”, Áëàăîâĺńň, Ěâńęâà, 1998, pg. 133 – 134.

25. Bossuet, Idem, pg. 149.

26. Idem, pg. 150.

27. *Confesiunile fericitei Angela* (Îňęđâåĺíč. áëć. Àíäćĺëű. Ďĺđĺâîä č ăńňóď'čňĺëüíà. ńňàňü. ď'đâô. E.Ď. Ęàđńàâčíà. Ě., 1918. Pg. 75 – 76). Cât. de diacon Andrei Kuraev, idem, pg. 138.

28. Elie Faure, *Istoria Artei*, vol. III, Arta Renaşterii, Editura Meridiane, Bucureşti, 1970, pg. 89 – 90.

29. Compară: Veresaev V. *Însemnările unui medic* (rus.), ŃĎá., 1902. Ń. 248.

30. Episcopul Varnava (Beliaev) – a trăit între 1887 – 1963 în Rusia, ducând, în perioada sovietică, nevoinţa grea a nebuniei întru Hristos. Unii îl acuză că nu şi-a ales la timpul potrivit această nevoinţă, trebuind mai degrabă să lupte. Alţii cred că a înnebunit într-adevăr şi că nu se prefăcea. Cei mai mulţi însă văd în el un candidat pentru proslăvire în rândul Sfinţilor. Ep. Varnava este unul din teologii cei mai erudiţi ai Rusiei, fiind un cunoscător extraordinar al artelor şi culturii universale, citând cu iscusinţă în scrierile sale lucrări din cele mai diverse domenii de ştiinţă. Lucrarea fundamentală pe care a lăsat-o este „Bazele artei sfinţeniei”, în trei volume masive, care este un tratat de ascetică de mare valoare pentru timpurile noastre.

31. Această relatare Flux o aduce ca dovadă a desfrâului „rafinat” care domnea în mănăstirile catolice de femei din evul mediu

(Flux E., *Istoria ilustrată a moravurilor*, V. 2: Secolul galant / trad. În rusă de V. Frice, M., 1914. pp. 325 – 326). [nota ep. Varnava]. Episcop Varnava (Beliaev), *Bazele artei sfinţeniei* (Ĺď’čńęâď Ăàđíàâà Áĺë.Íă, „Îńíâű čńęóńńňâà ńă.ňâńňč”), Čçäàíčĺ Áđàňńňâà ă! čě. Ńă.ňâă! Ęí.e. Àëĺęńàíäđà Íĺâńęâă!, Íčćíčé Íâăăâđâă, 2000, p. 34 şi 365.

32. Vâşeslavţev B.P., *Inima în mistica creştină şi cea indiană*. (Ăűřĺńëàâöĺă A.Ď. „Ńĺđäöĺ a őđčńňčàíńęâé č číäčéńęâé ěčńňčęĺ”. Ăâď’đâńű ôčëâńâôčč. 1993, ą 4. Pg. 75), cât. de Kuraev, idem, pg. 139. [trad. mea].

33. Pecerin V.S., *Notiţe de dincolo de mormânt* (Ďĺşĺđčí A.Ń. Çàěĺâăčëüíűĺ çàď’čńęč. Ě., 1989). Pg. 242, cât. de Kuraev, idem, pg.140 – 141. [trad. mea].

34. În timpul unirii [*cu sakti*], e necesar să se mediteze la *vajra* (= membrum virile) şi *padms* (= pântece) ca fiind umplute în interior cu lumină încincită: albă”. *Candrakirti şi Ts’on k a pa* citaţi de Mircea Eliade în *Ocultism*, *Vrăjitorie şi mode culturale*, *Cap*. *Spirit, lumină şi sământă*, Ed. Humanitas, 1997, p. 125.

35. Mircea Eliade, op. cit., tot acolo.

36. Alexandr Dvorkin, *Sectologie* (Àëĺęńàíäđ Äâîđęčí, „Ńĺęňââĺäĺíčĺ”), Čçäàíčĺ Áđàňńňâà ă! čě. Ńă.ňâă! Ęí.e. Àëĺęńàíäđà Íĺâńęâă!, Íčćíčé Íâăăâđâă, 2000, p. 436.

37. Numele în această sectă nu sunt întâmplătoare, în cazul dat ele sunt ale celor două surori din Evanghelie (Ioan, cap. 11).

38. Deborah (Linda Berg Davis with Bill Davis). The Children of Good. Zondervan. P. 1984. P. 79, 83 – 86. Citat de Dvorkin, ibidem, p. 441.

39. Adrian Thatcher, *Liberating sex*, Londra, 1993, p. 78. Citat de Pr. prof. dr. Sorin Cosma *în Fericirile şi Sfânta Triadă*, Ed. Banatica, Reşiţa, 1999, p. 338.

40. Ibidem, p. 339.

41. Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrieri*, *Partea a treia*, *Omilii la Matei*, trad. Pr. Dumitru Fecioru, Ed. Ist. Biblic şi de Misiune al BOR, Colecţia PSB 23, Bucureşti, 1994, p. 223.

42. Cuv. avva Dorotei, *învăţături de suflet folositoare* (Ďđĺď. àâââ Äâđâôĺé, „Äóřĺď’âëĺçíűĺ ď’ăóşĺíč.”). Ńă.ňâŇđâčöęà. Ńĺđăčĺâà Ëàâđà, 1914. p. 71. *Învăţătura 5*. *Despre aceea că nu trebuie să ne bizuim pe propria cugetare*.

43. *Patericul Egiptean*, *Slova P*, *Pentru avva Pimen*, *cap*. *62*.

44. Ioan Gură de Aur, op. cit., p. 220.

45. Sf. Maxim Mărturisitorul cât. de Nellas, op. cit., p. 114.

46. Scrisoare adresată lui Peter Gast, Turin, 4 ianuarie 1889: „Maestrului meu Pietro. Cântă-mi un nou cântec: lumea este transfigurată şi toate cerurile se bucură. Crucificatul”. Ivo Frenzel, *Friedrich Nietzsche*, Ed. Teora, 1997, p. 146.

47. Statistică citată de Adrian Thatcher, în vol *Fericirile şi Sfânta Triadă*, Pr. prof. dr. Sorin Cosma, Ed. Banatica, Reşiţa, 1999, p. 338.

48. Conform datelor acumulate la Ministerul Afacerilor interne din Moldova (pe anul 2000), oferite de Dl Victor Borş, inspector principal al direcţiei poliţiei ordine publică. Toate datele citate aici despre criminologia familială le-am preluat, cu bunăvoinţa autoarei (Ana Rapcea), din revista „Capitala”.

49. Ana Rapcea, ibidem.